Poštnina plačana v gotovini. Cena 25.— lir Spediz. in abb. post. I. gr.

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst. ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina: mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo: mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni računi: Trst štev. 11-7223, Gorica štev. 9-18127

Leto VIII. - Štev. 35 Trst - Gorica 27. avgusta 1954 Izhaja vsak petek

Boj za svobodo

Ni poroda brez krvi in ni svobode brez trpljenja. Svobodo je treba izvojevati, priboriti in se zopet zanjo boriti, da jo ohranimo. Samo oni zna ceniti visoko vrednost svobode, ki je svobodo imel, pa jo je zgubil. V suženjstvu, pod tirani in diktaturami ter v ječah se naučiš šele, kaj pomeni za človeka svoboda.

Ali ni vsa zgodovina človeštva prepredena z boji narodov in ljudi za svobodo in prostost? Stoletne vojne Sparte in Aten s Perzijci proti zavojevanju grškega naroda boji Rima proti Kartagini, borbe Galcev, Germanov, Slovanov in Britancev proti zavojevanju rimskih legij; vse to so bile borbe za svobodo.

V bitki pri Suhih Krutih na Moravskem (l. 1278) so bili potolčeni Čehi in Slovenci pod kraljem Otokarjem, ki so se borili za svobodo proti Nemcu Rudolfu Habsburškemu, na Kosovem so bili sto let pozneje poraženi Srbi od Turkov. S tem je ves Balkan prišel pod turško, ogromen del Srednje Evrope pod nemško oblast. Na Beli Gori pri Pragi je bil vdrugič poražen l. 1610 v borbi za svobodo češki narod od Habsburžanov in cvet naroda pobit ali izgnan v pregnanstvo. Kaj vse so žrtvovale Severne Ameriške države v borbi za svobodo proti Angliji!

Sele v balkanski vojni l. 1912-13 so južni Slovani zlomili turški in v prvi svetovni vojni so Slovani s pomočjo Zapada zlomili nemški jarem.

Ali druga svetovna vojna je bila izvana od totalitarnega nacifašizma, da podjarmi Evropo, kakor je bila izvana vojna na Koreji in v Indokini od totalitarnega komunizma, da podjarmi nekomunistične narode vzhodne Azije.

Koliko človeških življenj, koliko krvi, koliko razdejanj in uničenj gospodarskih dobrin in moralnih vrednot so zahtevale te vojne. In človeštvo je vse žrtvovalo in se pahnilo v bedo in siromaštvo, da le reši svojo svobodo in človeško dostojanstvo.

Evo, tako visoko so cenili svojo svobodo narodi, ki so se zavedali svoje časti.

Ali še dražja je človeku - poedincu osebna svoboda in njegovo dostojanstvo. V svobodni demokratični državi je človek sam svoj gospodar. Njegova osebna svoboda se odraža v osebni, verski, politični, socialni ter gospodarski prostosti. Njegova oseba in stanovanje sta nedotakljivi; noben državni varnostni organ ne sme prestopiti praga njegove hiše in se dotakniti njegove osebe kakor le z ukazom sodnika v primeru, da je zakrivil kako kaznivo dejanje.

Svoboden človek izvršuje versko dolžnost in moli Boga po svoji misli volji, ne da bi se zato zameril državni oblasti. On uživa svobodo govora, izraženja misli in kritike in se svobodno organizira v političnih strankah, ki odgovarjajo njegovemu prepričanju ter prosto voli poslance, ki so njegovih misli in načel. Je svoboden gospodar svoje imovine, njegova lastnina je nedotakljiva in niti država mu je ne more odvzeti kot samo proti polnovredni odškodnini v izrednih od zakona določenih primerih. V svobodni državi si človek prosto izbira svoj poklic, menjuje službe, izvršuje svojo obrt in poklic. Delavec se organizira v svobodnih sindikatih in s stavko ščiti svoje delavske pravice. V svobodni demokratični državi ni ljudskih sodišč, ki te obsojajo samo zato, da zaplenijo tvoje premoženje; ni tajnih policij in koncentracijskih taborišč; ni prisilnega dela, kjer delavec pri delu vlači verigo za seboj; ni vohunov; ni tajne policije, ki stika za teboj kod hodiš, s kom govoriš, kaj misliš o diktatorjih in njihovih hlapcih.

Ali svoboda je kot zrak, samo oni jo znajo ceniti, ki je nimajo. Kako hitro pozabijo ljudje v svobodi na trpljenje v sužnjih dneh. Kako je bilo pri srcu primorskim Slovencem pod fašizmom. Kaj so Slovenci vse pretrpeli med vojno, posebno l. 1944 in 1945. Se pozneje, po končani vojni, l. 1946 in 1947, so narodnjake ugrabljali po ulicah, vlekli ponoči iz stanovanj in izginjali so v noč brez sledu. Kako je bilo Slovencem pri srcu, ko so po naših vaseh nekaznovano morili nedolžna dekleta, fante in može samo zato, ker so bili proti komunizmu ali se niso na slepo pokorili ukazom komunistov in so sprejemali službe pri Zavezniški upravi. Kako jim je bilo, ko je komunizem samovoljno pri nas vedril in oblačil ter nasilno zahteval bojkot Angloameričanov in z grožnjami izsiljeval od ljudi visoke dajatve in slepo pokorščino kot bi bili zakoniti predstavniki in vladarji slovenskega naroda.

V oni črni dobi nasilja so ugrabili Andreja Uršiča in nekaj let kasneje je postal žrtev tudi Ferdo Kalin. Oba sta izginila samo zato, ker sta se z vso dušo in srcem borila na braniku svobode in demokracije.

Ali danes marsikdo med nami modruje, češ, vse to spada v preteklost, zato križ čez to. Ima tak modrijan prav ali ne? Ali ima prav tisti, ki zdravja ne čuva, ki se ne zmeni za bolezen in nevarnosti?

Polom bruseljske konference

Konferenca šestih držav, ki so s pariško pogodbo maja meseca 1952 zasnovale Evropsko obrambno skupnost, pa je niso mogle tudi uveljaviti, se je zaključila z resnim političnim polomom. Poizkus, da bi konferenca kakor koli ugodila francoskim spreminjevalnim predlogom in s tem omogočila francoskemu predsedniku ratifikacijo pogodbe o EOS v francoski zbornici, se je ponesrečil.

Splošno prevladuje mnenje, da do sporazuma ni prišlo predvsem zato, ker Mendès France ni mogel ali tudi ni hotel razumeti, da Franciji ne morejo ostale članice prepuščati absolutne prednosti in se s tem izpostavljati težavam in pomislekom, ki jih nujno prinašajo francoski ugovori.

Znani belgijski državnik Spaak se je trudil, da bi s svojimi posredovalnimi načrti dosegel kompromisno rešitev, vendar so bili vsi njegovi napori zaman. Tudi ameriška posredovalca, veleposlanika Bruce in Alger, sta bila izredno aktivna, saj sta oba diplomata odkritosrčno pri vseh udeležencih izražala željo ameriškega državnega urada za dejansko uresničitev EOS.

Polom konference je bil očiten in prekinitev razpravljanja neizogibna v trenutku, ko je francoska delegacija brezpogojno vztrajala na naslednjih zahtevah:

1) Začasna ukinitev naddržavnega značaja EOS in njenega komisariata za prehodno dobo 8 let. V tem času bi po francoski zahtevi morale vse sklepe soglasno potrditi vse članice EOS. Na tem roku je Mendès France vztrajal trdovratno in ni dopuščal nobenega skrčennja. Pod takimi pogoji bi formalna ratifikacija pogodbe o EOS dejansko zvotlila celotno pogodbo.

2) V evropsko armado vključene francoske čete bi se omejile samo na francoske posadke, ki so razmeščene v Nemčiji.

3) Francija si pridržuje pravico, da v gotovih okoliščinah lahko tudi zapusti EOS.

Zaključno poročilo šestih ministrov EOS ugotavlja, da so ostala načela EOS nedotaknjena in da vse ministre tudi še nadalje vodijo nespremenjene zamisli o potrebi in ciljih obrambne organizacije in o nujnosti integracije.

Po zaključku konference je Mendès France odpotoval v London, kjer se je sestal z britanskim predsednikom vlade, g. Churchillom, ter poskušal z njim najti rešitev, ki bi bila sprejemljiva tako za ostale članice kakor tudi za francosko zbornico.

Polom bruseljske konference obžalujejo vsi, ki jim je obramba Evrope pri srcu, veselijo pa se tega poloma v Moskvi, saj je Moskva storila vse in bo v tej smeri delovala tudi v bodoče, da otsane Evropa razkosana. Samo taka Evropa lahko postane plen komunistične napadalnosti.

Ni nesreče brez srečnih priveskov, pravi indijski pregovor. Ni izključeno, da bo polom bruseljske konference vplival tudi na rešitev Tržaškega vprašanj. Nekateri menijo sicer, da bodo zavezniki iz prestižnih razlogov pospešili rešitev — v znamenju razkosanja STO, drugi smatrajo, da se bo rešitev zavlekla še za nekaj mesecev.

Polom bruseljske konference bo nedvomno potisnil ratifikacijo pogodbe EOS vsaj začasno na slepi tir. Evropska obramba je brez Francije mrtvorojeno dete. Tržaško vprašanje so vsaj posredno vezali vsi njegovi prekupčevalci prav s to ratifikacijo, če so to speljali na slepi tir, spada vsekakor tja tudi Tržaško vprašanje. Doslednost pa ima v našem stoletju problematično vrednost.

OPOZORILO

Zaradi tehničnih ovir bo

JESENSKO SLAVJE SDZ

na Opčinah ne 29. avgusta 1954, pač pa

v nedeljo, dne 12. septembra 1954

PRIPRAVLJALNI ODBOR SDZ

Grabežljive ujede

Zgodba, ki jo pripoveduje kapetan Hohlov, tajni sovjetski agent, ki se je pred nedavnim časom predal ameriškim oblastem, je pravi detektivski roman. Hohlova so poslali v Zahodno Nemčijo z nalogom, da ubije ruskega begunca in protikomunista Okoloviča z električno pištolo v obliki tobačnice s cianka lijevimi naboji. Prvi hip bi človek mislil, da je kaj takega v našem življenju nemogoče; če se pa spomnimo na razne stvari in na usodo prvega urednika našega lista, dr. Uršiča, nam zgodba ne bo več zagonetna.

V maju 1938 je prišel iz kavarne »Atlantic« v Rotterdamu mož s papirnatim ovojem pod pazduho. Komaj je napravil nekaj korakov po Coolsingelu, se je paket raztreskal in moža na mestu ubil, več sprehajalcev pa ranil. Žrtev je bil polkovnik Evgen Konovalec, vodja Ukrajincev v begunstvu in zagrizen nasprotnik sovjetske vladavine.

Kakih šest mesecev pred tem dogodkom je zapustil general Evgenij Miller, predsednik »Ruske zveze bivših bojevnikov«, svoj urad na Rue du Colisee v Parizu in odšel na sestanek. Bilo je po njemu. Prav tako je skrivnostno brez sledu izginil njegov prednik, general Kutjepov, v januarju 1930.

V januarju 1937 so ubili z revolverskimi streli ruskega begunca Dimitrija Navakina na njegovem jutranjem sprehodu v Bois de Boulogne. Napadalca niso odkrili. Nekaj dni prej je Navakin objavil, da bo imel javno predavanje, na katerem bo razkrinkal kot potvorbo in umetno uprizoritev proces, ki bi se imel kmalu nato vršiti v Moskvi in v katerem je bil med obtoženci tudi njegov prijatelj Pjatakov.

Oglejmo si izjavo, ki jo je v tej zvezi podal Lev Trocki: »Dimitrij Navakin je vse preveč vedel o moskovskih procesih. Pred kratkim so agenti GPU (sedanje MVD, katere član je bil tudi Hohlov) ukradli moj arhiv v Parizu. Danes so ubili Navakina. Zdaj se bojim, da bo prihodnja žrtev moj sin.«

Neresnična obtožba moža, ki je hotel dati duška svoji politični jezi? Mogoče je tako marsikdo mislil; toda leto dni kasneje je Trockijev sin umrl v neki pariški kliniki v okoliščinah, ki niso bile nikoli popolnoma pojanjene. In nekaj mesecev kasneje je na skrivnosten način izginil iz svojega stanovanja drug nasprotnik sovjetske vladavine, Rudolf Klement, tajnik »Četrte internacionale«. Njegovo truplo so našli kmalu nato brez glave v Seni.

V septembru 1937 so našli truplo nekega moža na cesti, ki pelje iz Lausanne v Chamblandes. Bilo je preluknjano od 12 strelov. Bil je to Ignac Reiss, bivši tajni sovjetski agent.

V februarju so našli ubitega bivšega sovjetskega agenta, Walterja Krivickega, in sicer v sobi nekega hotela v Washingtonu.

Šest mesecev prej je prišlo do senzacionalnega umora Trockega. Moža, katerega se je Stalin bal in sovražil bolj kot katerega koli drugega, so ubili v njegovi kot trdnjavi utrjeni hiši v Mehiki. Moža, ki mu je razbil lobanjo z gorskim cepinom, so prijeli takoj po umoru, z rokami okrvavljenimi od krvi svoje žrtve. Morilec, katerega so obsodili na 20 let ječe (v Mehiki ni smrtne kazni), ni nikoli izdal, kdo mu je naročil umor. Zaradi svojega dobrega ponašanja v zaporu bi danes lahko prišel na svobodo; zdi se pa, da se čuti bolj varnega tam, kjer je, ker noče iz zapora.

Nedavna ugrabitev dr. Truhnoviča še dolgo ni zadnja ugrabitev od tistih, ki jih imajo na vesti sovjetski agenti. Med žrtvami niso le znane osebe kot dr. Linse, svetovalec »Zveze svobodnih pravnikov« (ugrabljen 8. julija 1952), ampak tudi mnogi sorazmerno manj znani nasprotniki sovjetskega režima. Kot primere te druge kategorije lahko navedemo ugrabitev Karla Fischerja in Alfreda Weilanda. V juliju 1952 je glasnik zahodnonemške vlade sporočil v Bundestagu, da so po letu 1948 ugrabili in odpelali na sovjetsko področje sto Nemcev.

Teh rokovnjaških postopkov so se držali kremeljski učenci, ki so v novo Jugoslavijo prinašali »svobodo, enakopravnost in moralne vrednote« komunistične tiranije. To azijatsko podzemlje je odstranilo poleg številnih svobodoljubnih rojakov v domovini in v tujini tudi prvega urednika našega lista, dr. Slavka Uršiča, pred sedmimi leti.

Z besedo in prepričevanjem komunizem ne more širiti svojih naukov, ker stojijo tem naukom nasproti moralne sile kulturnega človeštva, utrjene in zabetonirane v več tisočletni borbi duha proti barbarstvu. Prav zato poskuša komunizem uveljavljati svoje zamisli z barbarskimi sredstvi.

Duh pa je močnejši od pištole, mučilnice in koncentracijskega taborišča. S čim večjo silo stiskaš zrak, s tem večjo protisilo stremi za sproščenjem. To je zakon narave, ki ga tudi barbarstvo ne bo predrugačilo.

Ali je sedaj Formoza na vrsti?

Dne 23. t. m. je »Narodni svet posvetovalne politične konference« v Pekingu potrdil izjavo, ki so jo podpisale vse stranke in organizacije združene v Kitajski ljudski fronti. V tej izjavi svečano izjavljajo vsemu svetu, »da pripada Formoza kitajskemu ozemlju in da je kitajski narod odločen osvoboditi Formozo«. — Vsi kitajski časniki so z velikim poudarkom razširili to izjavo, ki pomeni prikrito vojno napoved Čang Kaj-šku.

Edine stike med Združenimi državami in Rdečo Kitajsko posreduje ropotanje strojnic. Komaj je na Daljnem vzhodu z indokitajskim premirjem zavladal vsaj navidezni mir, so v zračnem prostoru otoka Hajnana zaregljale strojnice. Dve lovski letali sovjetskega izdelka LA - 7 sta sestrelili britansko potniško letalo. Med mrtvimi so bili tudi ameriški državljani.

Nekaj dni zatem so Američani poravnali ta dolg. Dve letalonosilki, ki sta iskali ponesrečence, so ponovno napadli kitajski lovci. Ameriški lovci pa so oba napadalca sklatili. Prva ameriška flota, ki je bila usidrana v kaliforniški luki San Diego, je dvignila sidra in odplula proti Daljnemu vzhodu — uradno na pomorske vaje... Do sedaj je za red skrbela sedma ameriška flota, ki je niti v času korejske vojne niso ojačili.

Poleg 10 križark, 14 letalonosilk, 120 rušilcev in 55 podmornic, ki sestavljajo VII. floto, prihajajo sedaj še enote I. flote.

Kaj se dogaja in kaj se pripravlja na Daljnem vzhodu? V vodah ob kitajski obali traja že nekaj let trdovratna potuhnjena meščanska vojna. Skoro vsak dan vzletajo iz Formoze in sosednih otokov kitajska nacionalistična letala proti rdečekitajski celini. V Sangaju so letalski alarmi vsakdanji dogodek.

Mao Ce-tung je ob celotni celinski obali zgradil številna letalska oporišča in premestil večji del svojih reakcijskih letal tja. V odgovor so v Ameriki izjavili, da bodo Čang Kaj-šku poslali na Formozo nekaj reakcijskih letal, za katera da je že pred časom zaprosil. Prejel bo najmodernejše lovce »Sabre« F - 86.

Otok Formoza pripada pravno Japonski in ga na Daljnem vzhodu imenujejo Tajvan. Evropejci mu pravimo Formoza (lepotica). Ko so zavezniki ob koncu druge svetovne vojne pričeli deliti bodoči plen, so načeloma priznali Formozo Kitajski. Takrat so bili Japonci na otoku, ki je dolg 400 km, še trdno zasidrani. Nesporni gospodar Kitajske je bil Čang Kaj-šek. Po japonski kapitulaciji je Čang Kaj-šek otok tudi zasedel.

Pravno je Formoza del Japonske pod tujo okupacijo, kajti mirovne pogodbe, ki bi to stanje predrugačila, še ni. Stvar se je namreč zamotala tudi s tem, da se je Čang Kaj-šek po svojem porazu na kitajski celini prav ta otok izbral za zatočišče svoje preostale armade. Če bi medtem ne izbruhnila korejska vojna, bi Mao Ce-tung že davno poskušal Čang Kaj-ška pregnati z otoka.

Američani so hitro spoznali strategični pomen Formoze, ki predstavlja važen člen obrambne verige: Japonska - Okinava - Formoza - Filipini. Za Zahod predstavlja ta veriga važno zaporo in za Mao Ce-tunga, bi bilo prav tako važno, če bi mogel to verigo pretrgati.

Formoza pa je politično in psihološko še važnejše področje kot zgolj vojaško. Izguba otoka bi katastrofalno vplivala na nekomunistično prebivalstvo Azije. Formoza je postala simbol tako za Kitajce kakor za Američane. V zadnjem času se ponavljajo grožnje komunističnih kitajskih veljakov, ki napovedujejo napad na otok.

Čang Kaj-škova armada šteje 560 tisoč mož in okrog 350 letal. Njegova mornarica je sestavljena iz 70 plovnih enot, med njimi je 8 rušilcev. Povprečna starost vojakov je 29 let, saj novincev ni.

Mao Ce-tungove sile so seveda neprimerno večje. Vojska šteje 5 milijonov vojakov. Za armado Čang Kaj-ška stoji vsekakor neizčrpni arzenal Združenih držav, stoji največja proizvajalna zmogljivost sveta, stoji trdna volja washingtonske vlade, da ne izroči trdnjave Formoze sovražniku. Ta dejstva sama po sebi dokazujejo, da so govori kitajskih komunističnih prvakov nevarna igra, ki ob nepremišljenih dejanjih lahko zaneti tretjo svetovno vojno.

Prepovedana KP v ZDA

Predsednik Eisenhower je podpisal dekret, s katerim je komunistična partija v Združenih državah postavljena izven zakona.

Predsednik je zatrdil tudi, da bo podpisal tri nadaljnje zakone, ki so uperjeni proti komunistični delavnosti v ZAD in ki ogražajo državno varnost.

Vargas se je sodil sam

Getulio Vargas, državni poglavar Brazilije, se je sam sodil in si vzel življenje. Kakor je to navada v južnoameriških državah, je bil tudi Vargas nekoč diktator. Na oblast je prihajal od l. 1930 dalje z nasilnimi sredstvi in s silo je oblast tudi zapuščal. Prav ti prihodi in odhodi ga postavljajo v vrsto južnoameriških diktatorjev, ki se bistveno loči od evropskih diktatorskih oblik, ki usihajo po pravilu le z nasilno smrtjo diktatorja samega. Vargas se je iz diktatorja razvil v demokratično izvoljenega državnega poglavarja. Izjema med diktatorji svetovne zgodovine.

Komunistična slepomišenja

Pred tedni se je skoraj neopaženo pred svetovno javnostjo odigrala zakulisna igra med Vzhodom in Zahodom, ki je ponovno dokazala, kolikšno vrednost ima javno mnenje v »ljudskih demokracijah«.

Po poplavah, ki so, kot znano, prizadejale tako podonavske dežele kakor tudi predele Vzhodne Nemčije, je ameriška vlada naslovila na visokega komisarja v Berlinu, Georgija Puškina, pismo, v katerem je za prizadeto prebivalstvo ponudila svojo pomoč. Čeprav je »Nemška demokratična republika« že nekaj mesecev formalno »suverena država«, so pismo naslovili nalašč na Puškina, kajti Washington ne vzdržuje nikakih diplomatskih zvez s sovjetsko nemško podložnico in si zato z njo tudi dopisovati ne more. Vzhodnonemški tisk je to ameriško ponudbo strahovito napadel in jo označil za težko žaljivko in provokacijo ter poudarjal, da ameriške pomoči nemški boljševiki sploh ne potrebujejo.

Nekaj časa za tem je — na pravtolikšno presenečenje Američanov kot vzhodnonemških trobentačev — prispel v Washington odgovor, v katerem z vso vljudnostjo in zahvalo sprejemajo ameriško ponudbo. Stvar je imela eno samo nevšečnost. Odgovora namreč ni podpisal Puškin, pač pa sam vrhovni poglavar »Nemške demokratične republike«, Grotewohl. Ta je torej odgovoril na pismo, ki ni bilo nanj naslovljeno. Puškin je bil potemtakem zgolj pismonoša. Ker je Grotewohl želel v svojem pismu Washingtonu nekaj pojasnil glede razdeljevenja pomoči, je ameriški visoki komisar Conant zašel v nemalo zadrego. Če odgovori na Grotevohlovo pismo, vzpostavlja s tem — hočeš-nočeš — korespondenčne vezi z vlado, ki je Washington ne priznava, če ne odgovori, bo vsa zadeva zdrknila v slepo ulico.

Conantu ni preostajalo nič drugega, kakor da enostavno posnema Grotewohla in na njegovo pismo odgovori Puškinu, čeprav mu ta ni pisal. Da pa bi se izognil nadaljnjemu komunističnemu slepomišenju, ki je zasledovalo določene cilje, je v pismu Puškinu predlagal, da se vsa zadeva prepusti Mednarodnemu Rdečemu križu in zaprosil Puškina, naj »nekoga« pooblasti za sodelovanje pri teh pogajanjih.

POLETNO DEŽEVJE TUDI PO PODROČJIH ZAHODNE POLITIKE

VESTI z GORIŠKEGA

SCELBOVE PREGLAVICE

Rešitev manjšinskega statuta

Po vesteh, ki jih je prinesla beograjska »Borba« in ki jih je »Giornale di Trieste« od 17. t. m. povzel, je ministrski predsednik Scelba zaskrbljen zaradi »statusa« narodnih manjšin, o katerem v zvezi s Tržaškim vprašanjem razpravljajo. Boji se, da bi na podlagi tega »statusa« imela Jugoslavija odvišne pravice, ki bi ji dajale možnost vmešavanja v notranje zadeve Italije, in sicer, stvarno, v zadevi ravnanja italijanske vlade s slovenskimi manjšinami.

»Ta zaskrbljenost — piše »Borba« — vzbuja začudenje, ker gre vendar za dvostranski dogovor, ki bi jamčil Italiji isto mero vmešavanja v jugoslovanske zadeve in tudi, ker je bila (in je še vedno!) prav Italija tista, ki je najbolj hrupno izjavila svojo zaskrbljenost zaradi manjšine, ki so ostale v Jugoslaviji.«

Upravičeno postavlja »Borba« vprašanje, ali bi Italija bila pripravljena žrtvovati svojo manjšino v Jugoslaviji, da bi lahko imela proste roke proti Slovencem v Trstu in Italiji.

Italija bi namreč rada dosegla vse pravice in vsa jamstva glede italijanske manjšne v Jugoslaviji, ne da bi iste in v isti meri ona nudila Jugoslaviji glede Slovencev v Italiji!

Ko gre za Slovence v Italiji, trdi rimska vlada, da predstavlja njena demokratična ustava dovoljna jamstva za pravice Slovencev v Italiji. Na drugi strani pa Slovence pridno raznaroduje in tudi preganjanja!

Toda tudi jugoslovanska ustava jamči versko svobodo, pa se Italija kljub temu pritožuje in zahteva tozadevna jamstva za svojo manjšino v Jugoslaviji!

Vse kaže, da bi se rimska vlada, tudi na pobudo krajevnih italijanskih krogov, rada otresla obveznosti do Slovencev v Italiji, katere bi rada še nadalje raznarodovala.

Stojimo na stališču, da mora Jugoslavija zahtevati v tem odločilnem trenutku najširša jamstva za Slovence v Italiji, in sicer do ustanovitve stalne mešane komisije, ki naj spoštovanje manjšinskih pravic in njih uživanje strogo nadzira.

Brez nadzorstva se Italija v svoji tradicionalni politiki raznarodovanja ne bo odrekla. Še najmanj danes, ko ji v tem poslu tudi italijanski cerkveni krogi in predstavniki pomagajo!

TAKO POROČA „Giornale di Trieste“

Ker smo pretekli teden pisali o plošči, ki jo je župan Bernardis dal postaviti v Gorici, se »Giornale di Trieste« od 25. t. m. zaletava v »Demokracijo«, češ da potvarja zgodovino glede dogodkov v avgustu 1944, in pravi, da se je atentat izvršil v »Teatro Verdi« med neko običajno kinopredstavo, kjer so izgubili življenje samo Italijani, in to 5. avgusta 1944. Atentat da so verjetno izvršili partizani, ker so kulturno predstavo prirejali domobranci.

Strinjamo se, da se je atentat izvršil 5. avgusta 1944 in v kino »Teatro Verdi« med običajno kinopredstavo. Naperjen pa je prav gotovo bil proti slovenski kulturni predstavi, katero so prirejali goriški Slovenci in ne domobranci. Če je peklenski stroj počil predčasno ali prepozno, so kljub temu človeških žrtev krivi atentatorji sami. Žrtve pa so bile tako slovenske kakor italijanske narodnosti, kar sledi iz priimkov, ki jih »Giornale di Trieste« priobčuje. Partizani niso nikoli izvajali atentatov proti bilo katerim slovenskim kulturnim predstavam. In da so atentat od 5. avgusta 1944 zakrivili Italijani, je bila prepričana vsa javnost in tudi nemška okupacijska oblast. Osem dni pozneje je zletel v zrak spomenik v mestnem vrtu in zopet je bila vsa javnost prepričana, da je šlo za odgovor na prvi atentat. Sicer pa gre za to, da župan Bernardis ne čuti potrebe ovekovečiti s kako spominsko ploščo človeških žrtev atentata od avgusta 1944 in vse tiste, ki so padli pod svincem nemških in italijanskih nasilnikov na goriškem gradu.

Vprašamo tudi gospoda župana Bernardisa, zakaj niti ne odgovori na vlogo svetovalca dr. Birse, da bi namreč primerno počastili pokojnega Lojzeta Bratuža, Goričana, ki so ga Italijani umorili?

Po svečanem pogrebu

De Gasperi je torej umrl in v ponedeljek so ga z vsem slovesom pokopali v Rimu v cerkvi sv. Lovrenca.

Množice in visoki predstojniki vseh vrst so se poklonile velikemu državniku, časopisi mu pojejo slavospeve in poveličujejo njegove zasluge. Bil je mož velikih sposobnosti in tudi velike dejavnosti.

Le mi Slovenci v Italiji mu ne moremo priznati nobene zasluge za kako uslugo, ki bi nam jo bil storil. Še septembra 1947 je slovesno izjavil, da bomo uživali vse pravice in vso zaščito, kot druge jezikovne manjšine v državi. Pa ni držal besede!

Nešteto pisem, prošenj, zahtev in vlog smo naslovili nanj in ga prosili za priznanje naših človečanskih pravic, za spoštovanje tega, kar nam je od Boga danega; za našo zaščito, kot jo daje ustava, ki jo je tudi on pomagal izglasovati. Pa nismo nikoli, pravimo *nikoli*, prejeli niti odgovora. Samo enkrat nam je po goriški prefekturi sporočil, da uživamo vse, kar nam je država dolžna dati!

Vemo tudi, da so se ob izganjanju slovenskih dijakov, sinov optantov, iz slovenskih šol nekateri žalostnega srca in polni zaupanja obrnili naravnost do De Gasperija s prošnjo za posredovanje, da bi oblastva krivično odločitev preklicala. Prejeli so kratek negativen odgovor!

In novembra 1952 je v Gorici, namesto da bi krajevne šovinište pozval k redu in spoštovanju pravic slovenskega ljudstva, oblastvom pa naročil vestno ravnanje s Slovenci z nepristranskim spoštovanjem njihovih pravic, je raje javno dejal, naj Slovenci zahvalimo Boga, da živimo tostran državne meje!

Trdijo tudi, da je bil osebno za to, da se nekega Slovenca na Goriškem zopet aretira, po drugi vojni, na podlagi sodbe tistega fašističnega posebnega sodišča, ki je tudi njega sodilo in obsodilo.

To je za nas Slovence v Italiji bil De Gasperi!

Tudi »Dolomiten«, glasilo nemške manjšine na Tirolskem, prinaša negativno sliko De Gasperijevega zadržanja do nemške manjšine in očita, da je bil navaden nacionalist!

In vendar je De Gasperi bil demokristjan!... Nacionalizem italijanskih demokristjanov pa se je izkazal v pravi luči ob priliki lanskih državnozborskih volitev, ko so na Tirolskem predlagali *komunista* za skupnega italijanskega kandidata, da bi le ne zmagal nemški kandidat, krščanski socialec! To sramotno dejstvo objavlja publikacija »Merkblatt über Südtirol«, ki jo je letos izdal »Bund des Tiroler Heimatverbande«.

Občinska seja

Na občinski seji v torek so razpravljali o upravnih zadevah. O dobrili so nabavo peska za ceste. Sestavili so tudi komisijo, ki bo preučila vprašanje uniformiranja mestnih stražnikov. Obravnavali so tudi o gospodarskem položaju goriške občine. Župan je zagotovil, da bo resolucijo občinskega sveta poslal vsem gospodarskim ustanovam, strankam itd. na vpogled.

Sklepali so tudi o urniku v občinskih uradih od 1. septembra dalje.

Ubili so čudno žival

V Gornjem Barnasu kroži vest, da se je pojavil lintver, ki kroži po okoliških gozdovih.

Resnica pa je le ta, da je pred kratkim neki pogumen kmet z vilami prebodel in ubil čudno žival z mačjo glavo, štirimi nogami in repom kuščarja. Spakedranka je tehtala 5 kg in bila pol metra dolga. Iz tega je bajé ljudska fantazija ustvarila pojav lintverja?...

Strah pred merjasci

Kmetje v Jagnjedu in Utani v šentlenartski fari živijo v strahu pred merjasci, ki jim vsako noč iz bližnje doline Idrijce prihajajo semkaj pustošiti krompirjeve nasade. Videmska prefektura je na županov poziv sicer poslala semkaj nekaj lovcev, ki naj bi zverjad pobili, pa so tako nespretni, da niso ubili še niti enega samega. Najbolje bi bilo, da bi oboroženi kmete same, k bodo merjasce že pokončali.

Lov na merjasce

Ker povzročajo merjasci veliko škode na poljih, je prefektura dovolila, da jih kmetje smejo do 15. septembra pobijati.

Potni listi in obrtnice

Veljavnost potnih listov mislijo podaljšati na pet let. V tem primeru bodo seveda povišali tudi tozadevno takso. Tudi obrtnicam za trgovine, gostilne, kavarne itd. mislijo dati veljavo za več časa, da jih ne bo treba vsako leto sproti obnavljati.

Namestitev učiteljev

Na deski šolskega skrbništva je izstavljena lestvica za namestitev nestalnih učiteljev v prihodnjem šolskem letu.

Potrjena didaktična ravnatelja

Didaktična ravnatelja za slovenske osnovne šole, gg. dr. Franc Lebani in Anton Visin, sta še nadalje v tej službi potrjena.

Trg. sv. Jerneja

Trg sv. Jerneja se je v Gorici letos zelo slabo obnesel in lahko rečemo, da je ta trg sploh propadel, ker manjka slovensko zaledje.

Za nedeljo 29. t. m. pripravljajo ptičjo razstavo v občinskem vrtu, ki pa nima kaj opraviti z nekdanjim trgom sv. Jerneja.

Še vedno jih boli pogreb monsignorja Trinka

Kako hudo na telesu laškega sovinizma skeli rana, ki jo zaradi nedoličnega pogreba mons. Trinka občutijo, priča tudi članek, ki so ga videmski socialdemokratje objavili v »Tribuni Liberi« kot dopis iz Tremuna z dne 30. jun. 1954. V obliki dvogovora prikazuje članek pogreb mons. Trinka kot organiziran od duhovščine, ki naj bi nalašč štiri dni čakala s pogrebom, da so se na kraju lahko zorali Slovenci z vseh strani: iz Gorice, iz Trsta, iz Koroške in iz Ljubljane. Pravi, da je bil pogreb tako organiziran, da si Slovenci z njim lahko dokazali slovenstvo domne Nadiže ter na ta način dosegli želeno avtonomijo in slovenske šole. Namigava, da je duhovščina komunistično orientirana in kliče ukrepe proti njej. Vzdihuje: »Uboga naša ljubljena Italija in uboga katoliška vera.«

»In ubogi mi! Amen« zaključuje neki Toni.

»Toni« pravijo v nekaterih krajih Italije trdim glavam, ki se z razumom ne znajdejo preveč! Menimo, da je zaključek, ki ga je Toni dal v »Tribuni Liberi« zelo značilen za gospodo, ki si je članek izmislila.

Naj omenmo še, da skuša socialistična »Tribuna Libera« nadaljevati tam, kjer so »Paesi tuoi« klavrno svoje raznarodovalno delo končali!... Prerokujemo, da bo tudi »Tribuni Liberi« kmalu odklenkalo, če misli po tej poti nadaljevati.

Zaradi tega članka in zaradi splošnih šovinističnih izbruhov v zvezi s pogrebom mons. Trinka je videmska kurija 21. t. m. objavila sledeče:

»Določen tisk iz mesta (Vidma, op. ur.) nadaljuje s poudarjanjem nekaterih neprilik, ki so se, žal ob priliki pogreba pokojnega mons. Trinka dogodile, in zavzema stališče proti vsej krajevni duhovščini, katero dolži komunizma.«

»Ker zadevno kličejo v pravdo tudi cerkveno oblast in sprašujejo, kakšne ukrepe je v tem primeru zavzela, smo pooblaščeni izjaviti, da cerkvena oblast, ki je zadevo omenjenih neprilik presodila, obžaluje tako dejstvo, da so nekateri izkoristili pogreb poštenega duhovnika za manifestacijo političnega značaja, kakor tud dejstvo, da se je zaradi tega na nasprotni strani ustvarilo politično pretiravanje (montatura) z obdolževanjem slovenske duhovščine komunizma in z vpletanjem iste v odgovornosti, ki ostanejo točno določene in omejene.«

Kot vsakdo vidi, videmska kurija res lepo brani slovensko duhovščino pred očtkom, da je komunistična, ni pa poudarila tudi dejstva, da je mons. Trinko bil Slovenec, ter da so zaradi tega imeli Slovenci vso pravico za slovesno počastitev v duhu njegove narodnosti. Zato je vsaka trditev kurije o izrabljanju pogreba v politično manifestacijo in vsako njeno namigavanje na *določene* in *omejene* odgovornosti odvišno. Samo eden je pogreb skušal izrabiti politično, in ta je bil predsednik videmskega pokrajinskega sveta, dr. Candolini, ki je cikal na državljansko zvestobo velikega pokojnika, ki pa je bil in ostane Slovenec.

Tudi znanost

V modrem zalivu Sorrenta je zborovalo 100 udeležencev tretjega mednarodnega kongresa za »znanstveno integracijo«, ki ga je priredila »kozmo-astro-fizikalična akademija svobodne univerze psihobiofizike v Trstu«.

Sto okultistov, ki so se tamkaj zbrali, se je izreklo za pomembno tezo, ki poskuša vse nevšečnosti našega planeta prisoditi enemu samemu izvoru. Po tej zamisli je lakote, poplav in drugih katastrof kriva »premestitev zemeljske težeč«, ki jo človek sam povzroča.

V potrditev svoje zamisli je belgijski delegat zatrjeval, da je poplave na Nizozemskem povzročila premestitev ameriških čet s Formoze, kar da je povzročilo premike v zemeljski osi. Če bo prišlo do nove svetovne vojne, potem se bo — po teh napovedih — zaradi premikov armad severni pol premaknil v Moskvo, južni pa v Avstralijo. Učeni možakar je svoja utemeljevanja podkrepil s še podrobnejšimi dokazi: Nekoč so v Belgiji iztovarjali 83 ton težak stroj in to je povzročilo na Japonskem potres, ki je zahteval 1037 človeških žrtev.

Če bi ne vedeli, da je predavatelj belgijski znanstvenik, ki se piše dr. Rafael ver Eecke, ki vodi v Bruslju znano kliniko, bi lahko domnevali, da tudi sam verjame v norosti, ki jih razširjajo s kozmo-astro - biofizikaličnimi čarovnijami. Mogoče pa se je hotel samo ponorčevati s skrivnostnimi učenjaki, ki so vsemu, kar je povedal navdušeno ploskali.

„Gazzettino“ odkriva zakulisno igro

»Gazzettino« od ponedeljka 23. t. m. odkriva zakulisno igro goriških italijanskih krogov proti uveljavljenju posebne deželne avtonomije. Prvič poroča sedaj »Gazzettino«, kako in kdo je leta 1947 zahteval, da se posebna deželna avtonomija prekliče da bi Slovenci le ne prišli do uživanja in zaščite svojih pravic. Tem laškim krogom je takrat uspelo le toliko, da je ustavna skupščina uveljavitev posebne avtonomije le začasno odložila, ne pa tudi preklicala.

Zdaj so ti krogi zopet začeli ribariti v kalnem, morda prav pod pritiskom znanih hrupnih razprav v goriškem občinskem svetu ter pod vtisom, da do zaščite slovenske manjšine mora nujno priti. »Gazzettino« nekako opravičuje škodo, ki so jo na finančnem in gospodarskem polju tisti italijanski krogi s svojim nastopom leta 1947 prizadejali vsej pokrajini že s tem, da je zaradi neuveljavljene posebne avtonomije nastala visoka brezposelnost! Naj se »Gazzettino« izgovarja kakor hoče in zagovarja kakor hoče, dejstvo je, da so tisti italijanski krogi povzročili hudo krizo, ki je ni moči odpraviti kot samo z uveljavljenjem posebne deželne avtonomije. Ta pa mora nujno nositi s seboj tudi določila glede pravic jezikovnih manjšin in njihove zaščite.

Zato se »Gazzettino« zaman temu nujnemu dejstvu upira, češ da v juniju 1947, ko je bila posebna avtonomija izglasovana, se mirovna pogodba še ni izvajala, ker resnica kaže, da je italijanska republikanska ustava stopila v veljavo šele potem, ko jo je ustavna skupščina 22. decembra 1947 v celoti potrdila, ne da bi posebno deželno avtonomijo preklicala.

»Gazzettino« pa meni, da bi se ta avtonomija morala izvajati le, če bi se Trst vrnil pod Italijo, ker bi le v tem slučaju goriški italijanski krogi imeli moč svojega glasu. Tega pa bi ne imeli, če bi morali avtonomijo izvajati samo z videmsko pokrajino!

Videmčani namreč razumejo, da goriški italijanski krogi s svojim poudarjanjem obmejne važnosti Gorice pretiravajo z namenom, da bi dosegli čim večjo finančno pomoč iz Rima!

Mi pa menimo, da bi se goriška pokrajina, v slučaju povratka Trsta pod Italijo, morala odpraviti, ker bi se s tem prihranilo težke milijone lir za njeno umetno vzdrževanje!

Na vsak način imamo vtis, da je znani nastop župana Bernardisa spričo »Gazzettinovega« pisanja, v njegovi krivičnosti sedaj še bolj potrjen. Slo mu je za to, da bi ustvaril sum v javnotsi in pri vladi, da so Slovenci proti Italiji ter da jim zaradi tega vlada njihovih pravic ne sme dati, niti jih zaščititi.

Čudno se nam zdi, da »Gazzettino« kar z otročjo lahkoto svetuje, da se določila ustave ne izvajajo, in s tem kršijo! Neverjetno! Samo da bi Slovenci, italijanski državljani, svojih pravic ne uživali!... Zares lepa demokracija in celo demokristjanska! Ko pa od Slovencev davek terjajo in jih k vojakom kličejo, tedaj pravijo, da je treba zakon spoštovati!

Trgovska zbornica

V torek je bila seja Trgovske zbornice. Obravnavali so razne zadeve, ki se tičejo notranjeupravnih poslov.

IZ SLOVENIJE

NAZADOVANJE DOMAČEGA TURIZMA

Ljubljanski potovalni urad »Putnik« je imel lani v maju skupno 5690 izletniških dni, letos pa komaj 4675.

Vzrok temu nazadovanju je v prvi vrsti previsoka cena v gostinskih podjetjih in deloma tudi slabo vreme. Nekatera turistična podjetja so namreč svoje cene zvišala tudi za 20-25 odstotkov, tako zlasti letovišča severnega Jadrana, kot v Dubrovniku, Opatiji, Crikvenici. Dočim so bila lani vsa mesta v teh hotelih zasedena in rezervirana, je letos še vse polno prostih mest. Napolnila so se pa mala, skoro neznana mesteca in vasi ob Jadranu, kjer so cene znatno nižje. Tako n. pr. Novalja, Pag, Supitar, Silka, Korčula, Krk.

Tudi na Tolminskem v Bovcu in Trenti so cene primernejše za domače turiste, katere pa stalno ovira slabo, deževno vreme.

PROMETNA ZBORNICA SLOVENIJE

V začetku avgusta so v Ljubljani ustanovili Prometno zbornico, ki bo analizirala sedanje pomanjkljivo, zaostalo stanje prometa v vseh svojih oblikah in dala pobudo pristojnim organom za razne ukrepe, ki naj bi odpravili sedanje pomanjkljivosti«.

Promet je namreč v Sloveniji, kot tudi v Jugoslaviji sploh, še zelo nerazvit in ni sledil niti od daleč razvoju, ki ga je opaziti v drugih zapadnoevropskih ali ameriških državah.

Železniški promet je celo zgubil v primeri s predvojnim stanjem, vsaj kar se tiče prometa, ki je bil odpravljen iz Avstrije v jadranske luke. Pred vojno je šlo preko Pontebe le 4,6 odst. avstrijskega prometa na Jadran in 43 odst. čez Šentilj nad Mariborom. Danes je pa ravno obratno: čez Pontebo gre 41 odst., čez Šentilj pa le 4,5 odst. avstrijskega blaga, ki je namenjeno v jadranska pristanišča.

Še slabše je s cestnim prometom, deloma zaradi slabih cest, deloma pa zaradi neustreznih vozil. Posledica tega so »nerealno visoke cene prevozov«. Na primer prevoz 1 kg sadja iz Gorice v Ljubljano stane 16,30 din, 1 kg zelenjave pa celo 21,30 din. »Pri povprečni razdalji 150 km znašajo prevozni stroški 1 litra mleka 12,10 din.«

Predno bo Prometna zbornica le deloma ublažila to težko stanje sedanjega prometa, bo verjetno preteklo mnogo, mnogo časa.

SEMINAR ZA TUJE SLAVISTE

V Zagrebu so 2. avgusta otvorili slavistični seminar za tuje slaviste iz 9 držav. Predavali bodo slavitsi iz ljubljanske, zagrebške, beograjske in skopljanske univerze.

SVILOGOJSTVO NA PRIMORSKEM

Vremenske neprilike so letos slabo vplivale tudi na pridelek svilenih zapredkov. Letos so pridelali 4388 kg svilenih zapredkov, lani pa 6600 kg.

Temu padcu je deloma krivo tudi slabo seme, ker svilogojna postaja v Novi Gorici nima ne sušilnice, ne hladilnih naprav za prezimovanje, iz tujine pa niso preskrbeli dobrega semena. Da bi to v bodoče preprečili, nameravajo v Novi Gorici ustanoviti inštitut za semenogojstvo, iz katerega bi dobavljali seme svilenega prelca za vso Jugoslavijo.

STUDENTOVSKI DOM V LJUBLJANI

Vedno težavnejše postaja stanovanjsko vprašanje mladih kmečkih in delavskih študentov iz dežele, ki prihajajo v Ljubljano na univerzo. Za prihodnje šolsko leto se je že prijavilo za sprejem v študentski dom nad 600 študentov. Ta dom ima pa sedaj kljub povečanju le 120 prostih mest. Vsi ostali študentje so tako rekoč na cesti, ker je pri privatnikih zaradi pretiranih cen tako skoro nemogoče dobiti kotiček prostora za študij in spanje.

PROIZVODNJA PREMOGA NA HRVATSKEM

V prvem polletju letošnjega leta so na Hrvatskem nakopali 3640 vagonov premoga, kar je 4 odst. več kot lansko leto v istem času.

DROGERIJA
ANTON PODGORNIK
GORICA - Trg. De Amicis, 12 na Kornu - Tel. 3009

Lambretta 125 f
EDINI ZASTOPNIK ZA GORIŠKO
ALDO MEROLLI & C.
MOTOFORNITURE
GORICA - ULICA GARIBALDI 5 - TEL. 2723

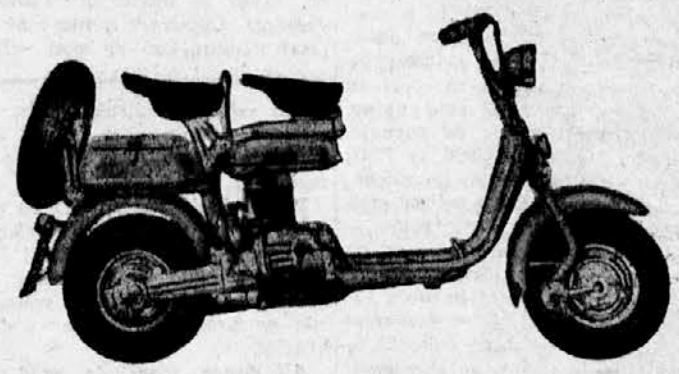

CENA PO CENIKU LIR 108.000
PRODAJA Z MALIM PREDPLAČILOM,
OSTALO PA ODPLAČILA DO 23 OBROKOV

Indonezija in Nizozemska na razstanku

Zadnja politična povezava, ki jo je Nizozemska še vzdrževala s svojim nekdanjim kolonialnim ozemljem v Indoneziji, je prenehala. Nizozemski zunanji minister Luns in zastopnik Indonezije, Sunarjo, sta podpisala dokument, s katerim se razveljavlja nizozemsko - indonezijska zveza. Razpust bosta morala potrditi še oba parlamenta.

S tem je Indonezija končno dosegla svojo popolno neodvisnost in vrhovnost. Ne bodo pa še prenehala medsebojna prerekanja. Indonezija zahteva tudi še nizozemski del Nove Gvineje, ki je po razpustitvi zveze ostal v posesti nizozemske krone. Nizozemska se pri tem sklicuje na okoliščino, da so prebivalci nizozemske Nove Gvineje Papuanci, ki ne pripadajo indonezijskim plemenom.

Nizozemska Nova Gvineja ne predstavlja posebne gospodarske pomembnosti, zato pa je strateško zelo važno ozemlje. Avstralija, ki poseduje ostali del Nove Gvineje, podpira seveda z vsemi silami nizozemske posestne pravice do Nove Gvineje že zaradi svoje lastne varnosti.

Indonezija, »dežela tisoč otokov« in 125 ognjenikov, šteje 78 milijonov prebivalcev, ki govorijo nad 200 jezikov in narečij. Polovica prebivalstva je analfabetov. Republika je nastala l. 1949. Ustanovitev je zahtevala mnogo krvi. Japonci, ki so med drugo svetovno vojno zasedli Insulindo, so tri dni po kapitulaciji proglasili neodvisno republiko Indonezijo, ki so jo sestavljali otoki Java, Sumatra in Madura. Šele šest tednov zatem so se izkrcale britanske čete. Angleški poveljnik je ob zasedbi priznal v imenu zaveznikov vlado nacionalističnega prvaka in današnjega državnega poglavarja dr. Ahmeda Sukarna. Šele koncem l. 1945 je prispelo na otočje 800 nizozemskih vojakov.

Leta 1946 so Nizozemci prevzeli upravo v tistih predelih otočja, ki takrat niso pripadali indonezijski republiki. Borbe med Nizozemci in domačini so kaj kmalu dosegle tak obseg, da je moral posredovati Varnostni svet, nakar so sovražnosti prenehale in so Nizozemci ozemlje zapustili. S tem pa se mlada republika še ni konsolidirala. Pustolovščina stotnika Westerlinga še danes povzroča vladi skrbi in žrtve.

Do popolnega pomirjenja verjetno v doglednem času ne bo prišlo. Na Molukih trajajo, kakor smo pred kratkim poročali, trdi boji za avtonomijo, ki jo nova republika tamkajšnjemu prebivalstvu odreka.

Vsekakor je na tem važnem predelu Azije pogašeno ognjišče, ki je bilo razkrojevalnim in hujskaškim silam izredno ugodno oporišče. Evropske kolonialne države bodo morale le po tej poti, če hočejo zaustaviti prodiranja komunizma v svobodni svet.

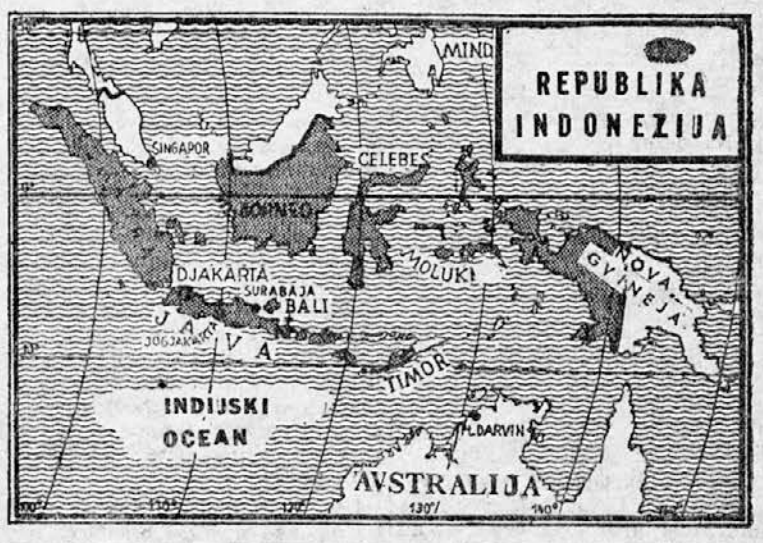

Križarjenje kraljev

V soboto 21. t. m. je v Neaplju priplula ladja »Agamemnon« z izrednimi potniki, namreč okrog oešmdesetimi »kronanimi glavami«. Vsi ti so gostje grške kraljevske dvojice, ki jim bo razkazala grške spomenike antičnih časov. Na krovu ladje bodo kralji in kraljice, princi in princezinje, potovalna družba, ki je naše stoletje še ni doživelo v tej obliki.

Imena udeležencev držijo še v tajnosti in jih bodo objavili, ko bo ladja s kronanimi potniki na odprtem morju. Kljub temu so radovedni časnikarji doznali, da bodo med gosti kralja Pavla in kraljice Friderike: kraljica Julijana nizozemska in njen soprog, princ Bernhard, kakor tudi prestolonaslednica, princezinja Beatrika. Nadalje bivši kralji: Peter II. jugoslovanski, Leopold belgijski, Mihael romunski, bivša kraljica Marija José, bivši italijanski prestolonaslednik Viktor Emanuel, bivša kraljica Jovana bulgarska s sinom Simeonom, nadvojvoda Oto Habsburški in drugi.

Zanimivo je, da je neznani tržaški občudovalec kronanih glav poslal na krov ladje obsežen šop dragocenih orhidej za grško in nizozemsko kraljico.

Ob sedmi obletnici ugrabitve dr. Uršiča

Sedem let je že od tega, kar smo prijatelji v Trstu pričakovali Slavka, pa je namesto njega prišla vest, da so ga odpeljali. Na seji je bilo njegovo mesto nezasedeno in nezasedeno je otsalo še danes.

Prvega urednika »Demokracije«, enega prvih buditeljev povojnega demokratičnega gibanja med primorskimi Slovenci in enega izmed vodilnih članov druge generacije »mladih«, izv. naprednega tabora na Slovenskem, so bili izbrali za svarilno žrtev, ki naj nepokornim pokaže, kaj jih čaka, če ne uklonijo hrbtenice pred bičem rdečih pastirjev. Vedel je, kaj tvega. Toda, kakor vsi, ki so takrat dvignili glavo, je dejal: »Tega ne morem več prenašati. Kot zrel človek s tem ne soglašam in moram to tudi pokazati. Nikakor nisem bil in ne bom strahopetec.«

Tako je prevzel v roke delo pripravah za prve sestanke nekomunističnih Slovencev na Goriškem; bil je v stalnem stiku s Trstom in nihče ni bil bolj zadovoljen kot on, ko je bilo sklenjeno, da pričnemo z izdajanjem »Demokracije«. Ponujali so mu razne službe, toda hotel je ostati svoboden. Uredništvo novega tednika pa je bilo zanj kakor ustvarjeno. Njegove načelne misli in ugotovitve so dale »Demokraciji« svojstven ton in značaj. Držale so kot pribito. Za nasprotnike ni bilo gradiva za polemike. Preostajale so jim samo grožnje. Cela vrsta pokornih veljakov je podpisala resolucijo, ki je napovedovala, da bodo zlepa ali zgrda izkoreninili to, kar so v svoji zaverovanosti vase imenovali »izdajstvo«.

To je bil političen akt, s katerim so takratni člani Izvršnega odbora Osvobodilne fronte moralno opravičevali in naravnost izzivali nasilje, ki se je kasneje tudi zgodilo. Mnogi med njimi so danes že zapustili vode, v katerih so takrat plavali ali pa se potikajo samo ob njihovih bregovih. Toda njihovo takratno ravnanje je sestavni del njihove preteklosti in v demokratičnem svetu, kjer ne velja načelo, da je za dosego ciljev dovoljeno vsako sredstvo, nosijo moralno in politično odgovornost za posledice ki so nastopile.

So vsi ti gospodje, skupno s tukajšnjo Osvobodilno fronto, ki pri ugrabitvi Slavka Uršiča ni bila neposredno zapletena, sploh kdaj kaj ukrenili, da bi dobili odgovor vsaj na najbolj mučno vprašanje, ki že sedem dolgih let davi njegove svojce: ali je Slavko še živ ali je mrtev. Mi sami smo to že nekajkrat vprašali. Jasnega odgovora ni bilo nikoli.

Tako težkega greha, kakor je bil ta, je seveda težko priznati. Toda storilci so v vsakem primeru na drugi strani. Če je šlo za samovoljno dejanje fanatičnih posameznikov, bi lahko povedali tudi, kako so jih kaznovali. Toda, vsaj v kolikor nam je znano, tega niso storili. To pa pomeni, da so odgovorni nositelji sedanjega jugoslovanskega režima to nasilje vsaj naknadno odobrili. Dokler ni drugih pojasnil in dokazov, ne more nihče pobijati upravičenosti te trditve in obtožbe, katero zdaj, ob sedmi obletnici tragičnega dogodka, zopet ponavljamo.

Slavko Uršič, živ ali mrtev, je lahko gotov, da ga njegovi niso in ne bodo pozabili. Seme, katerega je pomagal sejati, je vzklilo in se razrastlo. »Demokracija«, katero so hoteli ubiti v trenutku, ko so ji ugrabili njenega glavnega urednika, izhaja še osmo leto. In če katero, potem prav letošnje leto, s svojimi kupčijami okrog Trsta, nesporno priča, kdo so tisti, ki gazijo življenjske koristi primorskih Slovencev in kdo so tisti, ki jih branijo. Kakor ta, tako bo nekega prišla na dan tudi resnica o okoliščinah Uršičevega izginotja, in takrat bomo lahko še očitneje s prstom pokazali na rak - rano, ki je zastrupila slovenskega človeka tudi tu pri nas, kjer smo vedno bili ena sama in složna družina. In takrat bi, dragi Slavko, radi zvedeli, da si še živ, da bi skupaj prebrali vse, kar smo Ti že doslej in tudi danes napisali.

Alaska - dežela nevest

Kadar koli pripluje v eno izmed malih pristanišč na Alaski potniška ladja, se vznemirijo lovci, ribiči, delavci, mornarji po rekah, nameščenci in vsi tisti samotarski samci, ki tako vroče hrepenijo po lastnem ognjišču S potniško ladjo prihaja v deželo tudi kaka samska žena. Če so vsi ti samci že pred prihodom ladje po kakršnem koli naključju zvedeli za prihod kake nove ženitovanjske kandidatinje, potem nastane med samci neprimerno večje gibanje, kakor pa ga zamore med njimi zanetiti še tako spreten in zgovoren stavkovni agitator.

Na pomolu se zbere kopica fantov, ki novo prihajajočemu dekletu pripravi hrupno dobrodošlico. V nekaj dneh je kandidatka srečno pod zakonsko streho.

Alaska, ki je ostala nedotaknjiva od vojne vihre, šteje močan prebitek moškega prebivalstva nad ženskim. Od deset tisočev uniformiranih žená in deklet, ki so med vojno bivale na Alaski, zaposlene v upravnih službah ameriškega vojnega letalstva, jih je le malo ostalo v negostoljubni deželi. Zato pa je prihajalo po končani vojni stalno več moških.

Alaska je po zaslugi sovjetsko - ameriških napetosti iz zakotne dežele postala prava okretnica svetovne politike. Njen vojaški in gospodarski razvoj zahtevata stalno več človeških moči.

Že leta 1940 je bilo na Alaski 26.000 moških in le 15.000 ženskih belih prebivalcev. Po statističnih podatkih je na Alaski od dvajsetletnih žensk 90 odsto poročenih ali takih, ki so že bile poročene. V mnogih okrajih je do 75 odsto vseh belih žensk, starih 15 let, poročenih.

Uprave letališč, bolnišnice in razne državne oblasti stalno iščejo s časopisnimi oglasi žensko delovno silo. Njihove nameščenke jim namreč stalno uhajajo v zakonski jarem, in to že nekaj tednov potem, ko so nastopile službo. Vse tja gori do Beringove ožine, ki loči Ameriko od Azije, je izredno težko najti strojepisko, učiteljico ali bolničarko, ki ne bi bila poročena. Premožnejši samci si iščejo zakonske družice s časopisnimi oglasi ali pa tudi s pomočjo svojih poslovnih zvez. Stroške prevoza plačajo seveda kandidati sami.

Pomanjkanje žensk na Alaski je treba pripisati trdim klimatičnim razmeram, ki vladajo v deželi. Vročina v poletnih mesecih je taka, da se morajo tako domačini kakor belci večkrat na dan osvežiti v ledeno mrzlih potokih. To je potrebno posebno za otroke, da niso izpostavljeni sončarici. Oblaki komarjev spreminjajo noči v pravi pekel. Pozimi se toplomer pogosto zniža tudi do 65 stopinj C pod ničlo. Mraz pritiska tudi skozi najboljšo kožuhovino. Notranjost dežele pa je še vednno pravi raj za samotarca in pustolovca.

Le v številnih mestih je ameriška podjetnost ustvarila znosnejše življenjske pogoje. George Sundborg, vodja za gospodarski razvoj Alaske, pa upa, da se mu bo posrečilo kultivirati postopoma tudi notranjost dežele. Ob obali rastejo orjaške tovarne za celulozo in tvornice za konzerviranje rib - sulcev. Te tovarne bodo v prvi vrsti sprejemale žensko delovno silo. Pri tem misli Sundborg ne samo na delo v tovarnah, pač pa tudi na številne samotarje, ki bi si radi ustvarili lastni dom.

V deželi danes porabijo ogromne množine alkohola. Kdor nima žene, poskuša pač svoje samotarstvo kratkočasiti z žganjem. Za opojne pijače izda Alaska letno več kakor pa za živila in povrtnino.

Zakaj je John pobegnil?

Načelnik urada za ustavno zaščito pri bonnski vladi, John, je pred časom »izbral svobodo« in jo potegnil na sovjetski del Nemčije. Precej časa je zadevo, ki je v vsem svetu povzročila mnogo prahu, prikrivala prava ugankarska skrivnost.

Slučaj Johna je vsekakor značilen za dobo in razmere, v katerih živimo. Je to ena izmed epizod v džungli živčne vojne, kateri pa ni mogoče odrekati določenega političnega pomena. Predvsem je zanimiva vztrajnost bonnske vlade, s katero je hotela z vso silo svetu dopovedovati, da so Johna ugrabili in ga s silo spravili v Vzhodno Nemčijo. To je tudi razumljivo. Bonnski vladi vsekakor ne more biti v čast, če ji dezertira načelnik urada za ustavno zaščito, katerega naloga je, da skrbno nadzira levičarske in desničarske skrajneže, in da se potem sam ubežnik na tiskovni konferenci na boljševiških tleh opravičuje, da je zbežal zato, ker da nacistični vpliv nevarno narašča prav tam, kjer bi ga moral sam krotiti.

V resnici zatrjujejo nekateri opazovalci političnega življenja v Zahodni Nemčiji, da se tam počasi razvija miselnost, ki jo je mogoče zoblikovati v enem samem stavku: Če smo Zahoda že siti ,se lahko vedno vržemo v naročje Vzhoda, Johnov »slučaj« razodeva tipalke sovjetske politike proti Evropski obrambni skupnosti. Prva zapoved te politike je razbijanje evropske skupnosti in predvsem njenega važnega opornika Zahodne Nemčije. Nevtralizacija Nemčije je za sovjetsko politiko prvi korak za dosego tega cilja.

Nevtralizacijo Nemčije pa je najbolje — po sovjetski zamisli — uglasiti na izredno privlačno popevko »združitve Nemčije«, ki je noben Nemec ne more preslišati. Ta melodija zapeljuje celo resne in preudarne nemške politike in jih navaja na fikcijo, da je treba pri presojanju »nemške združitve« prav tako poslušati in upoštevati demokratično Adenauerjevo vladavino kakor operetno Grotewohlovo diktaturo pod sovjetsko taktirko.

Utemeljitev teh zamisli je kaj spretna in lokava. Francozi so se v Zenevi razgovarjali s Cu En-lajem in so ostali zahodnjaki. Finci so se s Sovjeti vojskovali, nato razgovarjali in kot neposredni sosedi Sovjetov ostali zahodnjaki. Poljaki, Čehi, Madžari, Romuni in Bolgari so ostali tudi pod železno zaveso zahodnjaki z neomajeno vero, da se bodo osvobodili. Zakaj ne bi Nemci za ceno četrtega rajha ubrali iste poti?

Pošteni ljudje, idealisti kričijo danes po primatu nemške politike, po združitvi. Za njimi stojijo pa tisti, ki jih dražijo sopotniške ambicije tesno povezane z osebnim slavohlepjem in histerično maščevalnostjo proti zmagovalcem, ki jim je ostala še v krvi iz časov Hitlerjevega oblastništva. Tu tiči verjetno gonilna sila, ki je Johna pognala v boljševizem.

Zahod se bo vezal z Nemci le, ko bo spoznal in se prepričal, da stoji Nemčija trdno na zahodnih tleh, Sovjeti pa bodo svojo nemško politiko spremenili, ko se bodo prepričali, da se njihova špekulacija na »nemško dušo« ni obnesla.

Beli grad ob Jadranu

Razgovori preprostih ljudi ob zgornjem Jadranu že nekaj časa ne obravnavajo zgolj političnih vprašanj, pač pa posvečajo svojo pozornost skrivnostnejšim razglabljanjim. Zgodilo se je nekaj izrednega, kar je ponovno razgibalo ljudsko domišljijo.

Nekaj kilometrov od mesta oddaljen marmorni grad Miramar je zahteval novo žrtev. Skrivnostni grad prinaša namreč že dolgo let svojim svakokratnim grajskim gospodom pogubljenje.

Temna serija nesreč je pričela že pri njenem graditelju. Avstrijski nadvojvoda Maksimilijan, ki je v miramarskem gradu sprejel leta 1846 cesarsko krono Mehike, je bil po kratkem vladanju ustreljen v negostoljubni deželi. Njegova žena Charlotta, hči belgijskega kralja Leopolda 1., je v gradu znorela. V jeseni l. 1896 je odpotovala iz miramarskega gradu žena avstrijskega cesarja Franca Jožefa I. v Švico. Ob ženevskem jezeru jo je smrtno zabodel italijanski anarhist Luigi Lucheni. Ko je avstrijski prestolonaslednik Franc Ferdinand, s svojo soprogo odšel poleti l. 1914 v Bosno, bi morala dvojica po načrtih preživeti nekaj dni v miramarskem gradu. Ta pa je sprejel le dve njihovi krsti.

Po l. 1918 je Miramar pripadel Italiji. Kasneje je v njem gospodoval vojvoda d'Aosta. Umrl je v internaciji l. 1942 v Keniji. Jeseni l. 1947 je angleški general Windston odhajal iz miramarskega gradu v Pulj. Tam ga je ustrelila fanatična italijanska fašistka. Njegov naslednik, ameriški general Bran Moore, je iz Miramara odšel na Korejo, kjer se je iz neznanih vzrokov smrtno ponesrečil s helikopterjem.

Pred časom je ameriški general Mac Fayden, novi grajski gospod, odšel na inšpekcijsko potovanje v Livorno, kjer ga je zadela srčna kap.

Tržačani so prepričani, da vlada nad Miramarom smrtno prokletstvo. Vsekakor je gotovo, da če že pride italijanski visoki komisar v Trst, po morebitnem sporazumu o usodi STO, ne bo stanoval v Miramaru. Občina namerava za grajske gospode tako usodepolni grad spremeniti v muzej. Tako poroča dr. Karl Rau v nemškem dnevniku »Hamburger Anzeiger«.

Tujci vedo o miramarskem gradu precej več kakor pa povprečni tržaški meščan, ki se je babjevernosti že davno odpovedal.

POD ČRTO

MAŠČEVANJE

Zbriševo je najbolj zapuščena vasica tik ob albanski meji. Za vojake tu ni bilo niti najmanjše zabave. Ena sama gostilnica je bila oddaljena najmanj dve debeli uri vojaškega koraka in še tam so imeli od časa do časa le po nekaj steklenic slivovke, ki pa so jih naši fantje izpraznili že prve pol ure po prihodu. Deklet sploh ni bilo na spregled. Da smo ob takih okoliščinah vsi stalno razmišljali o domu in svojcih, je bilo pač več kot razumljivo. V pismih, ki so potovala iz enega dela Jugoslavije v čisto drugi skrajni del, je bilo mnogo nežnosti in domotožja. Rezervisti smo to občutili z dvojno mero.

Če je prišlo s pošto drobno, včasih prijetno dišeče pisemce od dekleta, potem se je srečni prejemnik hitro potegnil v osamljen kot nekdanjega turškega konaka in ostal nekaj časa popolnoma sam s seboj.

Tako je bilo tudi z našim mladim podporočnikom Tinetom Zupanom, ki je bil doma nekje tam okrog Kamnika. Ko mu je nekega dne komandir čete izročil svetlo višnjevo pismo, je zardel do ušes in sama sreča je bliskala iz modrih oči. Z njim smo bili veseli tudi ostali, saj smo si tako radi delili veselje in tudi žalost. Vsi smo vedeli kako je Tine visel na svoji Majdi. Že marsikaj svojih osebnih stvari je poizgubil, fotografije svoje Majde pa nikoli. Stalno jo je nosil v žepu srajce, da je srce neprenehoma potrkovalo na njo.

Tine ni bil prav nič podoben ostalim, ki so se zvesto držali starega vojaškega izročila: Drugi kraji, druga dekleta! Tine je bil prav tako zvest svoji Majdi kot svoji domovini. Prav zato smo se v začetku pogostokrat norčevali iz njega, kar je pri vojakih vsega sveta nenapisan zakon. Tine pa si zaradi naših norčij ni belil glave. Smehljal se nam je s samozavestjo zaljubljenega fanta. Polagoma smo spoznali, da je zadeva resna, in kar nas je bilo tesnejše prijateljsko z njim povezanih, smo ga občudovali in ga tudi zavidali.

»No, Tine, tvoja nevesta se gotovo veseli, da pojdeš v kratkem na dopust?« ga je nagovoril komandir. Vendar mesto smehljajoče pritrditve je komandir opazil vznemirjen bledi obraz.

»Pa se Majdi vendar ni kaj pripetilo?« se je čudil komandir.

Tineta je odgovor dušil v grlu. Nato je odkimal z glavo in v očeh mu je zabliskala solza. Vsi smo postali pozorni in se dvojici približali. »Govori vendar, Tine!« ga je nekdo vzpodbujal. »Pred nami pa res ni treba imeti skrivnosti!« Ko je komandir opazil, da se je Tinetu debela solza ukradla izpod trepalnic in zdrknila po licu, ni našel nobene tolažilne besede več.

Naš komandir je bil mož mehkega srca, zato je domneval, da se je moralo zgoditi nekaj strašnega, kar je fanta tako potlačilo. Med jugoslovanskimi vojaki so bili taki prizori nepoznani. Se nikoli ni komandir pri slovenskem vojaku — in celo častniku — opazil solze. Vzrok mora tičati — tako je komandir sklepal — prav v tistem pismu.

Končno je Tine pismo le pokazal, in tako je krožilo med šestorico prisotnih iz roke v roko. Hitro smo vsi razumeli, kaj se je zgodilo. Utihnili smo in polastila se nas je zadrega, pomešana s sočustvovanjem in — jezo. Kratko pismo je vrglo Tineta ob tla kot tisti mostiček, ki vodi v Albanijo in smo ga včeraj razstrelili.

»Ljubi Tine!« je glasilo pismo. »... spoznala sem moža, s katerim se bom čez dva meseca poročila. Vrni mi zato mojo fotografijo in pisma! Bodi mi za vedno pozdravljen! Majda.«

»Prekleta hinavska kača«, je ušlo komandirju iz ust in s tem je potrdil mnenje nas vseh. »Kdo bi si kaj takega mislil od te punčare! To je nagrada za Tinetovo zvestobo!« Vsak je še nekaj dodal v soglasju s svojim temperamentom. Vse to seveda stvari ni v ničemer spremenilo; za Tineta pa je morda le bila majhna uteha. Z vseh strani so ga častniki bombardirali z raznimi nasveti in naklepi. Nekdo mu je svetoval, naj napiše najbolj surovo pismo, ki ga je kdaj koli kdo napisal. Drugi mu je svetoval, naj sploh ničesar ne odgovori. Poročnik Piščanc je končno zaključil vojni posvet o nezvesti Majdi.

»Domislil sem se najboljšega mazila za take slučaje«, je zmagoslavno dejal Piščanc. Pred navzočimi je v podrobnostih obrazložil svojo protiofenzivo. Tine se je izvedbi nekaj časa upiral, končno pa je le pristal.

Naslednje pol ure smo vsi častniki temeljito prebrskali svoje nahrbtnike in kovčke. Zbrali smo vse fotografije svojih nekdanjih in sedanjih deklet. Bilo jih je za obsežen paket. Predno smo paket odposlali tja v bližino Kamnika, je moral Tine napisati še nekaj vrstic.

Čez teden dni se je Majda začudila, ko ji je pismonoša prinesel obsežno pošiljko. Ko pa je prebrala Tinetovo pismo: »Ker se Tvojega obraza ne spominjam več dobro. Te prosim, da si iz kupa izbereš svojo fotografijo, ostalo pa mi vrneš!«, se ji je obraz potegnil v dolžino in iz ust ji je ušel užaljeni krik: »Falot ti, nesramni!«

Tako je bilo Tinetovo maščevanje.

M. K.

OD TU IN TAM

Newjorški hotel je uvedel nov način, po katerem jamči svojim gostom ponočno spanje. V vsaki sobi je postavljen avtomatični gramofon z različnimi ploščami. Vsak si lahko po želji izbere svojo uspavanko ali posnetke enoličnega kapljanja dežja, petja raznih ptic pevcev, oddaljenega kvakanja žab, ropot železniškega vlaka, jok dojenčka itd. Hotelir je celo davčni upravi priznal, da se je obisk hotela po uvedbi gramofonskih avtomatov po spalnicah potrojil.

* * *

Že pred 82 leti so ustanovili v Londonu posebno družbo, ki naj bi zgradila predor pod Rokavskim zalivom. Predor bi po suhem vezal Anglijo s Francijo. Ta predor je do sedaj vsekakor dolg šele dobro miljo. Irving Woodward, ki je delničar družbe, namerava sedaj podaljšati predor za dve milji. To pa ne zato, da bi počasi dospel z njim do francoske obale, pač pa zato, da bi v predoru odprl obsežno restavracijo, kjer bi prodajali šampanjec brez carine. Tri milje od obale namreč preneha grabežljiva roka britanske carine.

* * *

Francoski državni poglavar René Coty je pred kratkim obiskal Amsterdam. Na vprašinje, kaj mu je v tem mestu najbolj ugajalo, je odgovoril: Tajna policija. Ko so časnikarji spraševali predsednikovo spremstvo po tej čudežni tajni policiji, ki je posebno v diktatorskih državah strah in trepet svobodnega človeka, so zvedeli, da je za predsednikovo osebno varnost skrbelo 12 mladih detektivskih deklet. Francozi so pač vedno galantni.

VESTI s TRŽAŠKEGA

Komunistične dvoličnosti

Nihče ne more oporekati komunistom, da so pravi mojstri v kolebanju, v zavijanju resnice, v ribarjenju v kalnem. In kalne vode so za njih prava svetopisemska mana.

Ko na nekem področju nastanejo nemiri ali zadene prebivalstvo kaka elementarna nesreča, takrat se na mah sproži njihov propagandistični aparat. V trenutku postanejo branilci zasužnjenih, teptanih in ogroženih množic. Včasih se jim tudi posreči preobraziti se v rekordnem času iz jadikujočih branilcev ljudskih množic v najoblastnejše zasužnjevalce prav istih množic. Na žalost je za opeharjence že prepozno. Niso jih spoznali pravočasno, zato pa bodo pod njihovim gospostvom toliko hujše občutili komunistični bič.

Tržaški kominform' se v tem ne razlikujejo od svojega sorodstva po ostalem svetu. Vzemite v roke »Delo« in »Lavoratore« in za vzporedbo še »L'Unità«, ki izhaja v Milanu.

Prva ugotovitev, do katere boste prišli, bo, da komunistični tisk porabi trikrat več barve kot drugi listi. Mastni naslovi čez osem stolpcev, mastni podnaslovi, mastno besedilo. To pa zato, ker se še vedno najdejo ljudje, ki so prepričani, da kdor z večjimi črkami piše, kdor glasneje kriči, ta ima tudi prav.

Do druge ugotovitve pa boste prišli, ko boste prebrali, kaj pišejo »Delo«, »Il Lavoratore« in »L'Unità« o Tržaškem vprašanju. Opazili boste, da dva lista iste bratovščine različno pišeta. »Delo« bo za tržaško klientelo pisalo: »Kapitulacija beograjske vlade!«... »83 tisoč tržaških Slovencev prepuščenih na milost in nemilost Scelbi...« Na zatožni klopi: Beograjska vlada. »L'Unità« pa v isti sapi za italijanske kominformiste kriči: »Kapitulacija italijanske vlade«... »Izdaja italijanskih koristi, vlada pristala na nezaslišane koncesije v prid Jugoslavije!« Tu sedi na zatožni klopi sam Scelba.

Ni kaj reči! Če to ni morala konjskih mešetarjev!

Najbolj smešno je, da se prav komunistična stranka, ki je anacionalna, kateri narodna zavest služi zgolj za svoje temne namene, postavlja kot edina braniteljica narodnih koristi obeh narodov.

Vprašajte komunista, kakšno stališče bi zavzela tukajšnja podružnica KPI, če bi bil Tito še vedno pod kremeljskim dežnikom, ali če bi se v Italiji komunisti dokopali na oblast! V prvem slučaju bi zahtevali priključitev STO k Jugoslaviji, v drugem pa priključitev k Italiji.

Tako nas sedaj na prvi strani »Delo« razni Siškovići opozarjajo, s čim nam bo vse postregla Italija: izvajanje fašističnih zakonov, raznarodovanja, uradni jezik — samo italijanščina itd. Lepo je, da »Delo« tako piše, čeprav to prav tako dobro vedo vsi slovenski prvošolci v našem mestu, ampak zakaj tega ne piše tudi »L'Unità«, da bi tudi italijanski »tovariši« zvedeli, zakaj nočemo Italije?

Slovenski komunisti ne bodo nikdar dosegli, da bi »L'Unità« napisala nekaj, kar je iz komunističnega kotla namenjeno slovenskim želodcem! Vsi za enega, eden za vse, je pač komunistična teorija, vsakemu svoje po številu in zasluženju, to je komunistična praksa!

Za zaključek bi g. Siškoviča prosil, naj si že enkrat izbije iz glave prevarantsko fikcijo o »pomoči italijanskega demokratičnega ljudstva«. V to pomoč ne veruje niti en sam tržaški Slovenec več iskreno in odkritosrčno, razen tistih, ki si tudi od te kupčije obljubljajo partijsko provizijo. Pomoči »slovanske skupnosti« (ko ste, g. Siškovič, še nosili hlačke na hitri strel, je bila označba »slovanska skupnost« komunistični naglavni greh!) bomo deležni, če bo g. Malenkov pritisnil na tržaški gumb, tega pa se zaenkrat še skrbno otepa. G. Malenkov je prav tako najprej komunist in zgolj slučajno tudi Slovan. Slovenskih komunistov je malo, ker je tudi Slovencev v splošnem malo, zato se tudi on drži načela tržaških kominformistov slovenske narodnosti: Kjer obstojajo šibkejši, se vedno postavi na stran močnejših! *M. O.*

Šolska vest

Ravnateljstvo Nižje industrijske strokovne šole s slovenskim učnim jezikom v Trstu (Rojan) objavlja da bo: 1) *vpisovanje v I., II. in III razred* od 1. septembra do 25. septembra 1954 vsak dan, razen nedelj in praznikov, od 9. do 12. ure dopoldne; 2) pričel popravni izpit čez I. in II. razred dne 6. septembra 1954 ob 8. uri 30 min. dopoldne; 3) pričel nižji tečajni izpit (popravni) dne 6. septembra 1954 ob 8. uri 30 min. dopoldne.

Razporedi in podrobna navodila so razvidna na šolski oglasni deski. Vsa potrebna nadaljnja pojasnila daje tajništvo šole.

Slovenski tabor na Opčinah

Slovenski tabor na Opčinah, ki je prejšnjo nedeljo zaradi slabega vremena odpadel, bo to nedeljo, 29. avgusta.

Nastopajo:

1) Mačkovljanski pevski zbor pod vodstvom Dušana Jakomina.

2) Baritonist Marjan Kos, spremlja ga Saša Martelanc.

3) Govor mons. dr. Jakoba Ukmarja.

4) Mešani pevski zbor iz Rupe pod vodstvom Nika Pavletiča.

5) »Metuljček« iz Rojana, spremlja Saša Martelanc.

6) Goriški moški zbor pod vodstvom prof. Mirka Fileja.

7) Dramska slika: Domovina - mati, izvajajo fantje in dekleta iz Doline, pevski zbor s Skednja.

Tabor bo na Opčinah, sredi vasi, na vrtu na nekdanjem zemljišču tramvajske družbe. Začetek točno ob 16. uri. Po kulturnem programu družabna zabava ob prigrizku in dobri kapljici.

TRŽAŠKI PREPIHI

„Delo", shodi, mitingi, govorance

Konkretna borba v obrambo STO so za komunistično »Delo« shodi, mitingi, govorance; skratka, čim večja in čim učinkovitejša zaposlitev poklicnih partijskih trombentačev; seveda vedno v strogem okviru slavne partije«. Partija in z njo vsi tisti, ki imajo od nje kruh in delo (delo z veliko začetnico vključeno;, so brez vidne dinamike kolesarji s polomljenim ogrodjem. Vse diktatorske ustanove od največjih do najmanjših neizogibno poginejo ob stagnaciji, kajti vse revolucionarne zamisli gonijo mlini na veter, in če burja poneha, nujno zamre tudi revolucionarno seme. To sta učila Lenin in Stalin, Hitler in Mussolini; to učijo in oznanjajo tudi vsi njihovi apostoli, ki so se po vojni skupno zopet znašli v komunističnih partijah zahodnega sveta!

Demokrati nimamo ničesar proti strankarsko obvezni dinamiki KP, saj smo prav zato demokrati. Ko so pred leti slovenski komunisti prirejali »javne debate« sami s seboj ali je SDZ za ali proti STO, so naši člani že iz radovednosti in zabave obiskovali te komunistične cirkuške prireditve. Če bi take »debate« v resnici prinašale tiste sadove, ki jih napovedujejo gmotno zainteresirani provizijski potniki KP, potem bi o SDZ gotovo ne bilo več ne duha, ne sluha.

Kaj so Slovencem na tem ozemlju prinesli vsakodnevni protesti, sprevodi, pretepi, zapori in podobno v »dinamičnih letih« 1945-1948, že vemo. Vsaka glava ima pač svojo pamet!

Tudi proti sedanji dinamiki KP na slovenskem podeželju nimamo ničesar, naši člani se teh shodov po lastnem preudarku tudi udeležujejo, v kolikor smatrajo to v obrambo STO za koristno. Komunističnim poklicnim potnikom pa kategorično odrekamo vsako pravico, da bi nas poučevali, kako in na kakšen način naj branimo pravice slovenskega naroda in STO! V resnici prav komunistom, ki poznajo eno samo narodnost — internacionalo in eno samo domovino — Sovjetijo! Svoje oblastnosti lahko po mili volji stresajo komunistični potniki na svoje lastne člane in sopotnike, v naš krog pa naj ne vtikajo prstov, ker si jih bodo vsakikrat opekli.

Glede »protikomunističnih udrihalic« pa jasno in odločno povemo, da jih bomo s pridom, z vztrajnostjo in če Bog da tudi z učinkovitostjo uporabljali vse, dokler bo komunizem nasilniška in zasužnjevalna oblika državnega upravljanja tam, kjer je na oblasti, in prav taka oblika politične borbe, kjer na oblast še ne more. Borili smo se proti vsaki diktaturi črnih in rjavih oblastniških napihnjencev; borimo se in se bomo nadalje borili prav tako proti rdeči diktaturi, ki na žalost največkrat postavlja v senco vsa nasilja svetovne zgodovine.

Kadar se bo komunizem prelevil v resnično demokracijo, takrat bomo z največjim zadoščenjem prenehali s »protikomunističnimi udrihalicami«! To pa se še ne bo zgodilo! Ali naj gredo rojeni diktatorji in diktatorčki potem na luno? Za taka potovanja v Ameriki še niso iznašli potrebnih prevoznih sredstev.

Švedska za Švede

V »Primorskem dnevniku« čitamo: »Dežela najvišje življenjske ravni... Švedska krona, ena najstabilnejših valut...« Raj na zemlji, bi dejali. Kako je to vendar mogoče? Komunistične partije skoro ni, gospodarskih strokovnjakov po vzorcu današnjih gospodarjev v Jugoslaviji tudi ne. In vendar ustvarjajo ljudje resnični zemeljski raj — brez komunistov. Zopet šepa dialektika.

Odgovorni urednik:
Dr. Prof. ANTON DABINOVIC
Tiska: tisk. Adria, d. d., v Trstu

Za pevske zbore!
Nova zbirka »*V SNEGU*«, trije moški in trije ženski zbori, ki jo je priredil dr. Franjo Delak, je na razpolago v tiskarni »Adria«, ul. S. Anastasio 1-c in v knjigarnah Stoka in Fortunato v Trstu.

NEKAJ VZGOJNIH MISLI PRED PRIČETKOM ŠOLE

Nepolitični levičarji in desničarji

Levičarji in levičarke so tudi v današnjih časih priljubljen strelovod vzgojnih opominov in celo domačih prepirov. Kljub najstrožji, zato pa še ne najbolj pametni vzgoji se še vedno rodijo, rastejo in se razvijajo, žanjejo uspehe in neuspehe v življenju — levičarji prav tako kot desničarji. Vendar traja bitka proti levičarjem trdovratno dalje...

Zanesljiv znak za levičarja, čeprav se pri praktičnih opravilih poslužuje prvenstveno desnice, je njegova navada, da pri mencanju rok, s čemer človek pogostokrat izraža svoje notranje zadovoljstvo, postavlja levi palec čez desnega. V resnici imamo med ljudmi izredno malo čistih levičarjev.

Nekatere teorije zatrjujejo, da razodeva moški levičar nekaj izrazitih ženskih potez. Ženske levičarke pa spominjajo z določenimi znaki na moške značilnosti. Moški levičarji kažejo v gradnji telesa pogostokrat ženska nakazovanja, n. pr. pomanjkljiva rast brade in brk. Ženske levičarke pa razodevajo moško gradnjo mišičevja in nagnjenja kože do kosmatin na obrazu, rokah in nogah. Iz tega seveda pa še ne sledi, da mora biti mož, ki kaže stranske ženske spolne značilnosti, že tudi izrazito ženski tip. Napoleon je bil levičar, vendar so bile moške značilnosti pri njem izredno močno poudarjene. Bil je majhne postave in je imel prsa kot mladenka.

Velika večina desničarjev misli prvenstveno s svojo levo možgansko polovico, desna počiva neizrabljena. Sposobnost, da z obema rokama lahko z isto učinkovitostjo opravljamo vsakodnevna dela, ne pomeni zgolj dragocenega povečanja priročnosti, pač taka sposobnost krepi tudi inteligenco in veča zmožnosti spomina v nesluteni meri. O prednostih ambidekstrije (enakovrednosti obeh rok) sodi lahko samo tisti, ki razpolaga s to redko dragocenostjo. Danski stenograf, ki se je z ogromnim trudom naučil enakovredno uporabljati obe roki, sprejema lahko dva različna govora istočasno: enega z desnico, drugega z levico. Obe njegovi možganski polovici delujeta miselno popolnoma ločeno. Po tej teoriji so povsem mogoči dvogovori ene same osebe. S takimi dvogovori se pri desničarju uri desna možganska polovica, pri levičarju pa leva. Tudi z urjenjem levice se pri resničarju drami neizrabljena desna možganska polovica.

Invalida s pohabljeno levico je zadela kap in mu ohromela vso desno telesno polovico. Izgubil je tudi dar govora. Ko je pričel s svojo pohabljeno levico, ki jo je poprej komaj uporabljal, pisati in jo uporabljati za vsakdanja opravila, je ponovno spregovoril. Vsak človek poseduje namreč dvoje govorilnih središč, eno v desni, drugo v levi možganski polovici. Pri desničarju je navadno samo levo govorilno središče razvito. S povečano delavnostjo levice se je pri tem invalidu prebudilo desno govorilno središče.

Pri zaostalih otrokih so ugotovili, da je z namerno uporabo levice njihova zaostalost prenehala. Verjetno je pri takih otrokih zaostal levi možganski del že ob rojstvu, desnega pa nihče pred tem ni zdramil. Zdramila ga je šele spretnost in znanje vzgojitelja.

Iz tega sledi, da bi pri vzgoji otrok ne smeli levičarjev trmoglavo priganjati, da uporabljajo desnico, ker bi to pomenilo nasilje z zelo obsežno odgovornostjo. Sicer pa se to priganjaštvo največkrat izrodi v posmeh, kar je vzgojno še večji greh, ker ustvarja v otroku občutke manjvrednosti. V šolah navajajo otroke na uporabo desnice predvsem zato, ker so vsa orodja pač prikrojena za desničarje. Izraziti levičarjev je namreč komaj 2 odsto.

Idealno bi bilo, da bi naši otroci razpolagali z enakovrednostjo obeh rok. Tako bi jim bil obstanek zagotovljen za vse čase.

Novi ameriški svetovalec pri ZVU

Naše mesto bo v kratkem zapustil dosedanji ameriški politični svetovalec pri ZVU, mr. Randolph Higgs, ki je pri mnogih priložnostih kazal živo zanimanje za slovenske potrebe na našem ozemlju. Na novem mestu mu želimo kar največ uspeha! Na njegovo mesto je bil imenovan mr. William Herald Sims, kateremu izrekamo dobrodošlico z živo željo, da bi bil uvideven in pravičen do Slovencev!

Javna dela v Nabrežinski občini

Pred dnevi je občinska uprava prejela obvestilo, da je bil odobren 14. gospodarski načrt v znesku 12 milijonov lir, in sicer je določenih za novo šolo v Sesljanu, kot prvi obrok, 10 milijonov lir in za izredna popravila šolskih in drugih obč. stavb 2 milijona. Za šolsko poslopje v Sesljanu je predvideinh 18 milijonov lir izdatkov; za obe deli se pripravljajo že tozadevni načrti. Šolsko poslopje v Sesljanu se ne bo zgradilo na prvotno namenjenem zemljišču, ker je devinski graščak iz neznanih vzrokov preklical svojo prejšnjo obljubo, da bo dal potrebno zemljišče na razpolago. Zato so določili, da bo nova šolska stavba stala na istem zemljišču kot je dosedanja, in sicer za hišo dr. Tute ob cesti, ki pelje v Cerovlje. Iz prejšnjih gospodarskih načrtov so te dni začeli z asfaltiranjem ceste iz Nabrežine v Sempolaj, a podaljšanje kanalizacije v Devinu se bo v kratkem pričelo, ker do sedaj ni načrt dobil vseh potrebnih odobritev.

Tekom 7. septembra bodo šle na licitacijo dve stanovanjski hiši last zavoda ljudskih hiš v Trstu. Ena štiristanovanjska hiša se bo zgradila blizu postaje Nabrežina za Fuksovo mesnico, a druga šeststanovanjska blizu postaje Bivio. Upanje je, da bosta obe hiši pred zimo že pod streho.

Obnovitvena dela v Mavhinjah in Cerovljah se nadaljujejo. Te dni pa je bil odobren načrt obnove za Medjovas, ki predvideva 8,1 milijona lir za zidarska, a 3,55 milij. za mizarska dela. Skupno 11.450.000 lir. Ravnatelj za javna dela je odobril, naj takoj pripravijo lecitacijo teh del.

Za Selad je v načrtu še mnogo del, o katerih bomo pa pozneje poročali.

Nabrežinska počitniška kolonija

Kakor je znano, je organizirala letos naša občinska uprava svojo počitniško kolonijo v vasi Stinsans, občina Forni di Sopra. Kakor smo že omenili je lega te kolonije res veliko bolj posrečena kot so bile prejšnja leta. Mnogi izletniki iz naše občine, ki se peljejo mimo naše kolonije, ne morejo prehvaliti lepega kraja, v katerem so na oddihu naši otročiči. Nekoliko razburjenja zaradi naše kolonije je nastalo pri nekaterih starših zaradi alarmantne vesti »Primorskega dnevnika« v nedeljski številki z dne 8. t. m., v katerem piše med drugim, da je kolonija slabo organizirana, da so otroci dobili ošpice, ter da izgleda, da je kolonija le za osebje in ne za otroke. Tako so bajé otroci sami pripovedovali doma. Da bi se pisec dotičnega članka poprej nekoliko informiral pri občinski upravi, seveda ne gre, ker potem ne bi bilo mogoče vreči kamna na obč. upravo. Dejstva so pa sledeča:

Prva skupina, v kateri je bilo okoli 90 dečkov, je odpotovala iz Nabrežine 22. junija. Teden prej je občina poslala v kolonijo večje število osebja, da je tam pripravilo vse potrebno za sprejem otrok. Ko so prišli otroci na mesto, so našli vse pripravljeno. Otroci so se tedaj dobro počutili, a žal jim vreme ni bilo naklonjeno, kajti prva skupina je imela le malo sončnih dni. A ni bilo dovolj vreme, v kolonijo so se vtihotapile še ošpice, ki jih je prinesel neki deček iz zgoniške občine s seboj. Sanitetna asistentka in tamošnji zdravnik sta ukrenila vse potrebno, da se bolezen ni razširila. Dobro urejena in z vsem potrebnim opremljena bolniška soba je res preprečila razširjenje te bolezni. Tako je kljub 88 otrokom le 5 ali 6 otrok dobilo ošpice ,ki so to bolezen prestali bodisi že v koloniji ali pa pozneje doma. Po končani prvi skupini so poslopja temeljito razkužili, tako da so deklice prispele v kolonijo z gotovostjo, da ne bo več nevarnosti za ošpice. In res ves čas so deklice popolnoma zdrave, imajo večinoma lepe sončne dneve, tako da vsaj one uživajo pravi gorski zrak pri lepem sončnem vremenu. Deklice so zelo zadovoljne in razposajene, polne zdravja in apetita ter jih niti kakšen dan dežja ne spravi v slabo voljo.

Slovenski oddelek je razdeljen na tri skupine, a italijanski na dve. Dnevno zjutraj in popoldne odhajajo na kratke ali daljše sprehode, ali pa se igrajo na bližnjem travniku vedno pod nadzorstvom svojih učiteljic. Ni pa samo igranje v koloniji, ampak učiteljice jih učé tudi petja, deklamacij in podobno. Po večerji, predno se odpravijo k počitku, imajo v jedilnici pravi koncert narodnih pesmi, tako da je prav veselje poslušati ta nedolžni drobiž. Glede osebja je treba pripomniti, da je bodisi v prvi kot v drugi skupini napravilo svojo dolžnost. Otroke vedno in povsod spremljajo učiteljice ter je zato tudi njihova zasluga, da je kolonija potekla v redu.

Tako se bliža tudi druga skupina svojemu koncu, kajti v soboto 28. t. m. se naša kolonija zaključi. Gotovo se bodo vsi naši dečki, a posebno deklice, z veseljem spominjali na prekratki čas, ki so ga preživeli v Karnskih Alpah.

SLOVENSKO - HRVATSKA PROSVETNA ZVEZA
TRST - ULICA ROMA 15/II
AVDITORIJ V TRSTU
(Ulica del Teatro Romano)
četertek, petek in sobota, 2., 3. in 4. septembra ob 21.
RAPSODIJA
jugoslovanskih folklornih plesov
IZVAJA BALETNI ANSAMBEL »KOLO« IZ BEOGRADA
Po uspešnih nastopih v Angliji, Franciji, Holandiji, Belgiji, Monte Carlu, s predvidenimi nastopi v ZDA, Kanadi in Braziliji, nastopa ansambel trenotno v Švici, od koder bo prišel v Trst.
Vstopnice so v prodaji od 1. septembra dalje pri A. T. E. C., Goldonijev trg, telefon 93-520, dnevno od 9. 13. in od 16.-19. ure

Mizarji kmetovalci podjetniki! *Deske smrekove, macesnove in trdih lesov, trame in parkete nudi najugodneje*
TEL. 90441 **CALEA TRST** Viale Sonnino, z 4

Vsakovrstno pohištvo:
SPALNICE - JEDILNICE - KUHINJE ITD. — PO NAROČILU IZVRŠI VSAKO DELO — POROSTVO ZA DOBER NAKUP — TOVARNIŠKE CENE — DELO SOLIDNO — DOMAČA TVRDKA
Tovarna pohištva
Tel. 32
PRINČIČ
KRMIN
Cormons - prov. Gorizia

HOOVER HOOVER HOOVER

En dan v tednu ste gotovo preobremenjeni, da operete delovno obleko in vse osebno perilo družine! V temu Vam edino odpomore novi električni pralni stroj
HOOVER
ki Vam sam opere 3 kg perila v 4 minutah popolnoma čisto in brez kakega mučnega namakanja.
Odslej Vam bo pranje v veselje in prehranili boste na času in denarju!
HOOVER *dobite pri tvrdki* **I. KERŽE**
Piazza S. Giovanni 1 - Tel. 35019
Po najugodnejši ceni in tudi na obroke
HOOVER HOOVER HOOVER